

KESTÄVÄN KEHITYKSEN MITTAAMISEN TYÖKALU

Mittariston laatiminen yhteiskunnalliselle organisaatiolle

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Ympäristösuunnittelija (AMK), Forssa

syksy 2021

Heidi Kirjavainen

Koulutus

Tiivistelmä

Kampus

Tekijä Heidi Kirjavainen

Vuosi 2021

Työn nimi Kestävän kehityksen mittaamisen työkalu – Mittariston laatiminen yhteiskunnalliselle organisaatiolle

Ohjaaja Ulla-Maija Knuutti

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda yhteiskunnalliselle organisaatiolle kestävän kehityksen työkalu, jolla voidaan tarkastella ja kehittää kestävyden tilaa yrityksessä. Teoreettisena viitekehyksenä käytettiin kestävästä kehityksestä ja erilaisista ympäristöjärjestelmistä. Toiminnallinen osuus koostui työkalun suunnittelusta, tiedonkeruusta, sisällön tuottamisesta, teknisestä toteuttamisesta, ensimmäisestä ja toisesta testaamiskerrasta sekä työkalun esittelystä palvelutoiminnanpalaverissa organisaation johtaja henkilökunnalle.

Työkalu rakennettiin Webropol online- kyselypohjaan, jolla toimeksiantaja voi ajastetusti tarkastella kestävyden tilaa koko organisaatiossa säännöllisin väliajoin. Työkalun käytön tavoitteena oli tehdä kestävyden kehittämisestä tilaajaorganisaatiossa käytännönläheistä ja motivoivaa. Työn onnistumista voitiin lopussa arvioida palautteen avulla ja toimeksiantajan halukkuudella ottaa sitä käyttöön. Lopullinen versio luovutettiin toimeksiantajalle käytettäväksi organisaation sisällä sähköisessä muodossa.

Avainsanat kestävä kehitys, kestävän kehityksen työkalu, ympäristöjärjestelmät

Sivut 30 sivua

Author	Heidi Kirjavainen	Year 2021
Subject	Sustainable Development Measurement Tool – Creating an Evaluation Tool for a Societal Organization	
Supervisors	Ulla-Maija Knuutti	

ABSTRACT

The aim of this functional thesis was to create a sustainability tool for a societal organization, that can be used to measure and develop state of sustainability in their operations. The theoretical framework and the base of this work consisted of sustainable development and various environmental managing systems. The functional part of the thesis included designing the tool, collecting information, producing the content, technical implementation, the first and the second testing and the presentation to the management and service personnel of the organization.

The sustainability tool was created on a Webropol-online questionnaire platform that allows the organization to measure the sustainability of its operations annually. The objective of utilizing the tool was to make managing sustainability in the organization practical and motivating. Finally in the end, the success of the project could be assessed by feedback and willingness of the organization to implement the tool. The final version of the tool was handed over to the commissioner in an online form for the organization.

Keywords sustainable development, sustainability tool, environmental management systems

Pages 30 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työn tausta ja tavoite	2
2.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	2
2.2	Tutkimusote ja menetelmät	3
3	Toimeksiantajan esittely ja kestävän kehityksen nykytila organisaatiossa	3
3.1	Agenda2030	4
4	Kestävä kehitys	6
4.1	Yhteiskuntasitoumus	6
4.2	Ekologinen ulottuvuus	7
4.3	Taloudellinen ulottuvuus	8
4.4	Sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus	9
5	Ympäristöjärjestelmät kestävän kehityksen työkaluina	10
5.1	Ekokompassi	11
5.2	Kirkon ympäristödiplomi	12
5.3	WWF Green Office	14
5.4	ISO 14001 -standardi	17
5.5	EMAS	17
6	Projektin vaiheet	18
6.1	Projekti ja sen aikataulu	18
6.2	Toiminnallinen vaihe	20
6.3	Toimeksiantajalle laadittu työkalu ja aikataulu	20
6.3.1	Työkalun sisältö	22
6.3.2	Tekninen toteutus	24
6.3.3	Työkalun testaus	26
7	Johtopäätökset ja pohdinta	27
	Lähteet	30

1 Johdanto

Kestävä kehitys määritellään Suomen kestävän kehityksen komission mukaan maailmanlaajuiseksi, alueelliseksi ja paikallisesti tapahtuvaksi toiminnaksi, joka turvaa hyvän elämän edellytykset nykyisille ja tuleville sukupolville. (Kestävän kehityksen toimikunta, 1994) Kestävä kehitys voidaan jakaa neljään ulottuvuuteen, ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyysalueeseen. Perusehtona kestävyydelle on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien turvaaminen sopeuttamalla ihmisen aineellinen ja taloudellinen toiminta luonnon kantokykyyn. Tulevien vuosikymmenten kestävyysongelmat kuten ilmastonmuutos, globaali luonnonvarojen ylikulutus ja biodiversiteetin väheneminen, luo jatkuvia kestävyysaasteita, joihin tarvitaan toimivia ratkaisuja.

Voidaksemme turvata tuleville sukupolville hyvät edellytykset elämiseen, täytyy kestävyysongelmia ratkaista jokaisella yhteiskunnan osa-alueella. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen vaatii kaikkien sektoreiden yhteistyötä ja omia organisaation sisäisiä ponnisteluja. Yrityksissä kestävyden mittaamiseen, kehittämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun tarvitaan räätälöityjä sovellutuksia, jotka sitouttavat tavoitteisiin, motivoivat muutokseen ja tuovat esiin parannuskohteet. Tulevaisuudessa myös tuotteen tai palvelun loppukäyttäjät, alihankkijat ja muut sidosryhmät tulevat laittamaan enemmän painoarvoa kestävä kehityksen toteutumiseen, joten yritysten ja muiden organisaatioiden on suotuisaa lähteä kehittämään toimintansa kestävyttä viimeistään nyt.

Ympäristöjärjestelmät, kuten ISO 14001, Ekokompassi ja WWF Green Office, ovat sertifioituja, ympäristöasioiden hallintaan ja kehittämiseen luotuja johtamisjärjestelmiä. (Yrittäjät, 2021) Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä luotiin yhteiskunnalliselle organisaatiolle kestävä kehityksen työkalu, jolla mitata, kehittää ja seurata yrityksen toimintojen kestävyttä. Ympäristöjärjestelmät voivat olla liian raskaita kestävyden alkutaipaleella oleville organisaatioille, siksi opinnäytetyössä laadittua työkalua voidaan pitää käytännöllisenä välineenä kestävyden tavoitteluun uhraamatta siihen liikaa resursseja.

2 Työn tausta ja tavoite

Toimeksianto alkoi yhteiskunnallisen organisaation asiasta vastaavan johtoryhmän jäsenen aloitteesta. Hän otti yhteyttä Hämeen Ammattikorkeakouluun, ilmaisten tarpeesta luoda opinnäytetyönä jonkinlainen tuote, toimintamalli, suunnitelma tai kartoitus, jolla edistää kestävän kehityksen tilaa organisaatiossaan.

Tämän työn tavoitteena oli luoda toimeksiannon tehneelle yhteiskunnalliselle organisaatiolle käytännönläheinen työkalu kestävyyden mittaamiseen ja kehittämiseen yrityksessä. Keskusteluissa toimeksiantajan kanssa tuli ilmi hajanaisia toimenpiteitä kestävyyden toteutumiseen ja mittaamiseen organisaatiossa, mutta johdonmukainen väline toiminnasta puuttui. Tavoitteena oli rakentaa toimeksiantajayritykselle keino järjestelmälliseen valvontaan, käytännöllisiä tapoja kestävän kehityksen toteuttamiseen ja mahdollistaa tavoitteiden asettaminen tulevaisuuteen.

Opinnäytetyön toiminnallisena tuotoksena laadittu kestävän kehityksen tarkistuslista toimisi organisaation astinkivenä tulevaisuuden ympäristötekoihin. Omatoimiseen työkaluun päädyttiin sen vuoksi, että haluttiin osallistaa organisaatio kestävyyden tarkasteluun ja aktivoida tällä tavoin sen kehittämiseen sekä esilletuomiseen omassa organisaatiossaan. Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen kuului tiedon kerääminen, työkalun sisällön tuottaminen, tekninen toteutus ja testaus ja työkalun esittely.

2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmana oli kestävän kehityksen kartoittaminen ja kehittäminen yhteiskunnallisessa yrityksessä. Toimeksianto oli suhteellisen vapaa, joten päädyttiin omatoimiseen työkaluun, jolla organisaatio voisi vuosittain mitata kestävän kehityksen toteutumisen organisaatiossaan ja asettaa tavoitteita sekä seurata niiden toteutumista.

Tutkimuskysymykset laadittiin toimeksiantajan kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella. Opinnäytetyön tavoite oli vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia erilaisia kestävän kehityksen työkaluja organisaatiot voivat hyödyntää toiminnassaan?
2. Kuinka laaditaan kestävän kehityksen työkalu yhteiskunnalliselle organisaatiolle?

2.2 Tutkimusote ja menetelmät

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen työ, jonka toiminnan eri osuuksissa käytettiin tiedonkeruuseen kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu käytettäväksi, kun pyritään ymmärtämään paremmin tutkittavaa ilmiötä, joka ei ole suoraviivaisen helposti esitettävissä. Laadullinen tutkimus keskittyy vastamaan tutkimuskysymyksiin kuvaillen ja analysoiden valittujen menetelmien ja kerätyn aineiston avulla, joka on muussa kuin numeerisessa muodossa. (Juhila, n.d.)

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelminä oli puolistrukturoitu haastattelu ja avoin haastattelu. Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa ennalta laadittujen kysymysten esittämistä, vapaassa järjestyksessä, jättäen kysymyksiä tarpeen mukaan pois tai lisäten uusia haastattelun edetessä. Vastaukset eivät perustu etukäteen annettuihin vaihtoehtoihin. Puolistrukturoitu haastattelu sopii aineistonkeruumenetelmäksi silloin kun ilmiöstä ei tiedetä paljoa. (Näpärä, 2017) Avoin haastattelu, eli strukturoimaton haastattelu, on luonteeltaan erittäin lähellä vapaata keskustelua, mutta keskustelua ohjataan tutkimusintressin mukaan. Aiheesta tai teemasta voidaan esittää kysymys, joka ohjaa keskustelua tutkittavien aiheiden piiriin, mutta jättää riittävästi tilaa vastaajalle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) Tässä opinnäytetyössä haastattelut olivat keskustelunomaisia ja ihmisläheisiä. Haastattelut tallennettiin muistiinpanoin.

3 Toimeksiantajan esittely ja kestävän kehityksen nykytila organisaatiossa

Toimeksiantaja on 90-luvulla perustettu suomalainen, kokoluokassaan suuri yhteiskunnallinen organisaatio. Yritys on yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon ja sen toiminnasta saatavat tuotot suunnataan takaisin sen toimintaan ja osaamisen kehittämiseen. Toimeksiantajan pyynnöstä opinnäytetyö on laadittu kunnioittaen laadittua salassapitosopimusta paljastamatta opinnäytetyön tilaajan nimeä tai heille laaditun työkalun sisältöä.

Lähehtämässään sähköpostissa (henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021) organisaation asiasta vastaava johtoryhmän jäsen kuvaili erinäisiä kestävän kehityksen toteutumiseen tähtääviä toimenpiteitä organisaatiossaan. Yrityksen yksiköihin on luotu jätehuoltosuunnitelmat, jotka ohjaavat kierrätystä. Kaikille jätejakeille on hankittu omat keräysastiat ja kerättäviä jätejakeita ovat biojäte, paperi, kartonki, lasi, paristot, sähkö- ja elektroniikkaromu sekä vaarallinen jäte. Jätteen määrän seuranta harjoitetaan jätteenkuljetusyritysten ja vastaanottopisteiden raporttien perusteella.

Organisaation omistamissa kiinteistöissä seurataan yksiköiden veden- ja energiankulutusta joko etäluettavista mittareista saaduin raportein tai kiinteistöhuollon kuukausilukemailmoituksista. Vuokrakiinteistöissä lukuja seurataan, mikäli ne saadaan vuokranantajalta. Kulutusraportit toimitetaan esimiehille ja ne käydään läpi henkilöstön palaverissa. Työmatkat yrityksessä hoidetaan työnantajan hankkimilla polkupyörillä, julkisella liikenteellä tai vähäpäästöisillä henkilöautoilla. Yrityksen työmatkaliikkumiseen varattu autokanta pidetään vähäpäästöisenä ja uutena käyttämällä 36 kuukauden leasing-palvelua. Henkilöautot ovat hybridi- ja polttoaineautoja. Henkilöstön ympäristöosaamiseen vaikutetaan sisällyttämällä uusien työntekijöiden perehdytykseen läpikäytäviä teemoja, kuten yrityksen jätehuoltosuunnitelma, kierrätys, energian- ja vedenkulutukseen liittyvät asiat. Sisäinen tiedottaminen ympäristöasioista hoituu yrityksen intrasivuilla ja esihenkilöiden välityksellä. Sosiaalisen kestävän kehityksen toteutuminen tapahtuu muun muassa tarjoamalla sertifioitua Green Care- toimintaa asiakkailleen. (henkilökohtainen tiedonanto, 12.3.2021)

3.1 Agenda2030

YK:n komissio asetti vuonna 2015 kauaskantoisia globaaleja kestävän kehityksen tavoitteita, jolloin syntyi Agenda2030 -toimintaohjelma. Syyskuussa 2015 New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa YK:n jäsenmaat sopivat toimintaohjelmasta, jonka tarkoitus oli ohjata kestävyysponnisteluja vuoteen 2030 asti. 15-vuotisen toimintaohjelman pääteemoiksi valikoituivat planeetta, ihmiset, vauraus, rauha ja kumppanuus. 17 päätavoitetta ja 169 alatavoitetta edustavat kestävän kehityksen kaikkia ulottuvuuksia ja näkökulmia. Agenda2030 -toimintaohjelmalla haluttiin löytää ratkaisuja köyhyyteen, nälänhätään,

ihmisoikeuksien edistämiseen, tasa-arvon lisäämiseen, maapallon luonnonvarojen turvaamiseen sekä oikeudenmukaisten ja osallistavien yhteisöjen rauhanmukaiseen rakentamiseen. Köyhyyden nähtiin olevan yksi suurimmista haasteista kestävän kehityksen toteutumiselle maailmanlaajuisesti. (United Nations, n.d.; Ulkoministeriö, n.d.) Kuvassa 1 on esitelty YK:n kaikki 17 kestävän kehityksen tavoitetta.

Kuva 1. Kestävän kehityksen tavoitteet (United Nations, 2018).

Tavoitteisiin on pyritty sitouttamaan kaikki maat köyhistä rikkaisiin huomioimalla globaalien ongelmien väliset yhteydet. Tavoitteita ei ole tarkoituksenmukaista saavuttaa muiden tavoitteiden kustannuksella vaan ne nähdään tasa-arvoisena. Esimerkiksi taloudellinen kasvu ei saa tapahtua tuhoamalla ympäristöä tai rikkomalla ihmisoikeuksia. Perusajatuksena kestävän kehityksen tavoittelussa on, että ketään ei jätetä jälkeen ja kaikilla on yhtäläinen oikeus jakamattomiin ja yleismaailmallisiin ihmisoikeuksiin. Tämä ulottuu koskemaan erityisesti ihmisiä ja ihmisryhmiä, joilla on heikommat mahdollisuudet tulla kuulluksi, vaikuttaa omaan elämäänsä ja elää arvokasta elämää yhteisönsä jäsenenä. (Suomen YK-liitto, n.d.)

4 Kestävä kehitys

Yhdistyneet kansakunnat perusti vuonna 1983 ympäristön ja kehityksen komission, ns. Brundtlandin komission. Vuonna 1987 kestävä kehitys esiintyi ensimmäisen kerran konseptina Brundtlandin komission raportissa ”Yhteinen tulevaisuutemme”. Myöhemmin raportti tunnettiin nimellä Brundtlandin raportti Ympäristön ja kehityksen maailmankomission puheenjohtajan Gro Harlem Brundtlandin mukaan. Raportissa kestävä kehitys määritellään kehitykseksi, joka vastaa nykyhetken tarpeita mutta ei vaaranna tulevaisuuden sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää tarpeitaan. Komission työ laittoi alulle vuorovaikutteisen prosessin valtioiden, kuntien ja kansainvälisten yhteyksien välillä, jolla pyritään sovittamaan yhteen talouskasvu säilyttäen ekologinen tasapaino vaarantamatta sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia. Tämä tarkoittaa, että päätöksenteossa ja toiminnassa otetaan tasavertaisesti huomioon ympäristö, ihminen ja talous. Toteutuakseen kestävä kehitys vaatii jatkuvaa yhteiskunnallista ja poliittista ohjailua, joka koskee kaikkia sektoreita maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti. (Ympäristöministeriö, n.d.; Federal Office for Spatial Development ARE, n.d.)

Maaillan komission raportin jälkeen Suomessa kestävä kehitystä ryhtyi tutkimaan kestävä kehityksen toimikunta, jota johti professori Pentti Malaska. Vuonna 1994 toimikunta laati muistion, jossa kestävä kehitys määriteltiin ”jatkuvaan ohjatuksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi”. Toimikunta kuvasi erilaisten toimenpiteiden tarpeellisuutta kestävä kehityksen toteutumisen takaamiseksi tulevaisuudessa eri ulottuvuuksien kautta. Ekologisen kestävä kehityksen nähtiin asettavan reunaehdot taloudelliselle, ja sitä kautta myös sosiaaliselle kestävä kehitykselle. (Kestävä kehityksen toimikunta, 1994)

4.1 Yhteiskuntasitoumus

Yhtenä keskeisenä välineenä YK:n toimintaohjelma Agenda 2030- toimenpideohjelma toteuttamiseen Suomessa toimii kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus. Vuonna 2016 Suomen kestävä kehityksen toimikunta hyväksyi kokouksessaan kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen, strategian, joka tunnetaan nimellä ”Suomi, jonka haluamme 2050”. Sitoumuksen kahdeksan tavoitetta sisältävät kattavasti kaikki Agenda2030:n päätavoitteet.

Yhteiskuntasitoumuksessa tunnistettiin kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi vaatimuksia, kuten yhteinen tahtotila, jatkuva yhdessä oppiminen, vastuunottaminen, ratkaisujen kehittäminen yhteistyössä yhteiskunnan eri sektoreiden kanssa, arvojen ja asenteiden muutoksen tarpeellisuus, tutkimustietoa ja siihen perustuvaa päätöksentekoa. (Kestavakehitys.fi, n.d.; Kestavakehitys.fi, 2016)

Kestävän kehityksen toteuttamiseksi eri toimijat kuten, hallinto, puolueet, yhteisöt, kunnat, yritykset, oppilaitokset ja paikalliset toimijat sekä yksityishenkilöt voivat sopia toimenpidesitoumuksen, jossa sitoutuvat omalta osaltaan edistämään yhteiskuntasitoumuksen tavoitteita. Toimenpidesitoumuksella toimijat lupautuvat omalla toiminnallaan konkreettisiin toimenpiteisiin, innovatiivisiin kokeiluihin ja muuttamaan toimintatapojaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi seuraavan 5—10 vuoden aikana. (Kestavakehitys.fi, n.d.)

Toimenpidesitoumuksen voi tehdä yrityksen koosta, toimialasta tai tavoitteiden laajuudesta riippumatta. Yritys valitsee yhden tai useamman yhteiskuntasitoumuksen kahdeksastatoista tavoitteesta ja asettaa sitoumuksen toteutumiseksi tavoitteilleen aikataulun ja mittarit. Mittareilla osoitetaan lähtötaso ja tavoitetaso. (Kestäväkehitys.fi, n.d.) Yritys voi esimerkiksi sitoutua kertakäyttökäsi- ja muovipyyhkeiden käytön vähentämiseen, jolloin mittareina toimivat lähtötilanteessa vuosittain käytetyt käsipaperit ja tavoitetasona vähennetty kappalemäärä.

4.2 Ekologinen ulottuvuus

Ekologinen ulottuvuus pitää sisällään luontoon ja luonnonvaroihin keskittyvät toiminnot, kuten luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja ekosysteemien ja ekosysteemipalveluiden suojelun ja säilyttämisen. Ekologisen kestävän kehityksen tärkeimpänä päämääränä on maapallon säilyminen elinkelpoisena tuleville sukupolville. Ekologisen kestävyysperiaatteen noudattaminen. Tämä tarkoittaa, että riskit, haitat ja kustannukset arvioidaan ennen suunniteltua toimintaa. Varovaisuusperiaate määriteltiin vuonna 1992 Rion ilmastopöytäkirjassa oikeutena toimia vaikkei haitasta olisi täyttä varmuutta, jos seuraukset toiminnasta ovat vakavia tai palautumattomia. (Kestävän kehityksen toimikunta, 1994; Amanatidis, 2021)

Ekologisen kestävän kehityksen huomioiminen yritystoiminnassa näkyy mm. kiinnittämällä huomiota yrityksen energian ja vedenkulutukseen; kulutusta seurataan ja poikkeamiin puututaan tarvittaessa, valitaan uusiutuvia energialähteitä ja kartoitetaan suurimmat energian kulutustoiminnot. Jätehuollossa seurataan vuosittaisten jätemäärien syntyä ja kustannuksia, aktiivisesti pyritään vähentämään jätteiden määrää, noudatetaan jätelainsäädäntöä ja lajitellaan jätejakeet sekä ohjeistetaan näkyvästi lajittelua. Yrityksen logistiikka ja matkustaminen tähtää ajokilometrien vähentämiseen suunnitelmallisuudellaan sekä opastaa taloudelliseen ajotapaan, suosii vähäpäästöisiä ajoneuvoja ja kannustaa joukkoliikenteen sekä kevytliikenteen hyödyntämistä. Hankinnoissa suositaan ympäristömerkittyjä tuotteita ja palveluita, huomioidaan tuotteiden elinkaari ja hankintaan vaan tarpeeseen. Yrityksen ruokapalveluissa suositaan lähellä tuotettuja raaka-aineita, tarjotaan kasvisruokavaihtoehtoja ja vähennetään aktiivisesti ruokahävikkiä. (Yrittäjät, 2014)

4.3 Taloudellinen ulottuvuus

Taloudellinen kestävä kehitys perustuu ihmisen taloudellisen kasvun ja aineellisen hyvinvoinnin sopeuttamiseen pitkällä aikavälillä luonnon asettamiin reunaehtoihin. Kestävä taloudellinen kasvu on mahdollista vain, jos luonnon kestävyys otetaan huomioon, eikä luonnonvaroja ylikäytetä. Pitkäjänteinen talouspolitiikka luo perustan yhteiskunnan keskeisille toimintoille, jotka tähtäävät kansalliseen hyvinvointiin ja sen lisäämiseen. (Kestävän kehityksen toimikunta, 1994; Ympäristöministeriö, n.d.)

Taloudellisen kestävän kehityksen toteutuminen yrityksessä tarkoittaa velkaantumisen ehkäisemistä, pitkän aikavälin voittoihin panostamista, yhteiskunnallisten velvoitteiden hoitamista, kuten palkat ja verot sekä lakien noudattamista. Taloudellisen kestävyuden toteuttamiseen kuuluu myös avoimuuden periaatteen noudattaminen, joka näkyy esimerkiksi raportoimalla julkisesti liiketoiminnasta yrityksen verkkosivuilla. (Hellström 2017; Reinikainen, Timonen & Salonen 2020, s. 17)

4.4 Sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus

Yleisesti vakiintuneen määritelmän puuttuessa määritellään sosiaalista kestävästä kehitystä yleensä tietyn näkökulman tai orientaation kautta (Alila ym., 2011, ss. 100–101.) Esimerkiksi Littig ja Griessler (2005) ovat tiivistäneet sosiaalisen kestävästä kehityksen tavoitteet kolmeen eri osa-alueeseen: oikeus säädyllyiseen elämään, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja osallisuus päätöksentekoon. YK-liitto (n.d.) kuvaa sosiaalisen kestävästä kehityksen toteutuvan silloin, kun pystytään turvaamaan perusoikeuksien toteutuminen, ihmisillä on mahdollisuus koulutukseen, riittävä toimeentulo on turvattu sekä edellytykset asianmukaiselle terveydenhuollolle on taattu.

Perustarpeiden tyydyttäminen, henkilökohtaisen esteettömyyden takaaminen, henkilökohtaisen vastuullisuuden edistäminen, sosiaalisen pääoman säilyttäminen ja kartuttaminen sekä mahdollisuuksien tasapuolinen jakaantuminen, nykyisten ja tulevaisuuden mahdollisuuksien tasapuolinen jakautuminen, kulttuuristen ja yhteisöllisten erojen ymmärtäminen, voimaannuttaminen osallistumaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ovat yleisesti hyväksytyjä ja vakiintuneita sosiaalisen kestävästä kehityksen tavoitteita. Nämä kaikki osa-alueet ovat toisiinsa kytköksissä vaikuttaen toinen toisiinsa. Perustarpeiden tyydyttäminen on tärkein inhimillinen pääoma muiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ilman sitä korkeamman tason toiminnot ovat usein ihmiselle saavuttamattomissa. (Baines & Morgan 2004, s. 97)

Kulttuuriperintö on läheisesti yhteydessä perustavanlaatuisiin sosiaalisen kestävästä kehityksen osa-alueisiin. Kulttuuri on väline, joka ilmaisee niitä arvoja ja identiteettejä, jotka ohjaavat yhteisöjä ja niiden yhteyksiä, sen voimakkaan symbolisen ja esteettisen ulottuvuuden kautta. Kulttuuristen perinteiden säilyttäminen ja tunnustaminen, yhdistettynä sen harjoittamisen mahdollisuuteen ja siitä nousevien hyötyjen jakamiseen, vahvistaa yhteisöllisyyttä, kunnioitusta muita kulttuureja kohtaan, merkityksellisyyden kokemusta sekä kollektiivista kapasiteettia yleisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Näin kulttuurinen kestävyys on osallisena yhteisöjen koheesiossa vähentäen eriarvoisuutta. (Astara, 2014, s. 97)

Yritystoiminnassa sosiaalinen kestävyys näkyy henkilöstötyytyväisyyden kehittämisenä, yhteiskuntavastuuna esimerkiksi työpaikkojen säilyttämisen kautta ja erilaisina hyväntekeväisyystekoina. Sosiaalista kestävää kehitystä edistävä yritys on toiminnassaan sidosryhmille avoin ja viestii rehellisesti suunnitelmistaan. Sidosryhmiä ovat kaikki sellaiset ihmisryhmät ja yhteisöt, joihin yrityksen toiminta välittömästi tai välillisesti vaikuttaa. (Vastuullinen Suomi, n.d.) Kulttuurista kestävyttä voi yritystoiminnassa lisätä sitomalla yhteistyökumppanuuksia paikallisten kulttuuri- tai historiatoimijoiden kanssa, tarjoamalla lähiruokaa henkilöstöravintolassa ja suosimalla hankinnoissa lähellä tuotettuja palveluita ja raaka-aineita. (Torniainen, 2012, s. 51)

5 Ympäristöjärjestelmät kestävä kehityksen työkaluina

Ympäristöjärjestelmät ovat johtamisjärjestelmiä ympäristöasioiden hallintaan ja kehittämiseen organisaatioissa. Kestävyyden mittaaminen, arvioiminen ja kehittäminen yrityksissä on pitkäjänteistä ja aikaa vievää työtä. Tämän vuoksi on olemassa erilaisia ympäristöjärjestelmiä, jotka ohjaavat, mittaavat ja sertifioivat ympäristöasioiden ja muiden kestävyiden osa-alueiden kehittämistä ja toteutumista yrityksissä, kunnissa, kaupungeissa ja muissa organisaatioissa. (Yrittäjät, 2021)

Ympäristöjärjestelmästä on hyötyä organisaatiolle lukuisilla tavoilla:

- ympäristöasioiden sitominen osaksi strategiaa ja toiminnan suunnittelua
- ympäristöosaamisen kasvaminen henkilökunnan ja johdon keskuudessa
- sitoutuminen johdonmukaiseen jatkuvan parantamisen periaatteeseen
- resurssitehokkuuden lisääminen ja kustannusten pienentäminen
- sidosryhmille vastuullisuudesta viestiminen
- ympäristöviestinnän kehittäminen ja positiivisen yrityskuvan rakentaminen
- Kilpailutuksissa ympäristöjärjestelmä auttaa yritystä pääsemään mukaan ympäristökriteereitä vaativiin kilpailutuksiin. (SFS, 2021, s. 7; Yrittäjät, 2021)

Tässä opinnäytetyössä on esitelty erilaisia ympäristöjärjestelmiä, koska opinnäytetyön toiminnallisessa vaiheessa luotu kestävä kehityksen tarkastuslista on laadittu samalla periaatteella, sisältäen samoja teemoja kuin eri ympäristöjärjestelmien alkukartoitukset ja

niiden pohjalta luodut ympäristöohjelmat. Ympäristöjärjestelmien käyttöönoton prosesseja on kuvailtu kokonaiskäsitteksen luomiseksi.

5.1 Ekokompassi

Yksi Suomen suosituimmista ympäristöjärjestelmistä on Suomen luonnonsuojeluliiton omistama Ekokompassi, vuonna 2018 perustettu ympäristöjohtamisen työkalu. Työkalua kehitettiin eri toimijoiden avulla yli kymmenen vuotta ja vuonna 2021 se oli lähes 300:n suomalaisen yrityksen käytössä. Ekokompassi perustuu ISO 14001 -standardiin, mutta se on kevennetty, toimialariippumaton ja se sopii yrityksille ja organisaatioille koosta riippumatta. (Ekokompassi, n.d.-a)

Ekokompassi koostuu kymmenestä tarkasteltavasta osa-alueesta: jätteet, energia, hankinnat, materiaalinkäyttö, kemikaalit, melu, logistiikka ja liikkuminen, viestintä, vaikuttaminen ja luonnon monimuotoisuus. Näiden osa-alueiden kautta alkukartoitus keskittyy yrityksen kannalta keskeisiin toimintoihin, joissa ympäristövaikutuksia syntyy. Yritykseen tehty alkukartoitus osa-alueiden tarkastelun kautta antaa pohjan ympäristövaikutusten tunnistamiselle ja toimenpiteiden suunnittelulle sekä ympäristöohjelman luomiselle. Prosessin tukena on Ekokompassin yritykselle nimeämä asiantuntija, jonka kanssa yritys yhdessä suunnittelee ja toteuttaa ympäristöjärjestelmän käyttöönoton. (Ekokompassi, n.d.-b; Ekokompassi, n.d.-c.)

Ekokompassi perustuu kymmeneen kriteeriin, joita vasten Ekokompassi auditoidaan. Nämä kriteerit ovat Ekokompassi- ympäristöjärjestelmän perusta:

1. Organisaatio noudattaa toimintaansa kohdistuvia ympäristölakeja- ja määräyksiä.
2. Organisaatiossa toimii koulutettu ympäristövastaava.
3. Ympäristöhallinnan nykytila on kartoitettu ja merkittävimmät ympäristövaikutukset tunnistettu.
4. Organisaation ympäristöpolitiikka perustuu jatkuvan parantamisen periaatteeseen.
5. Organisaation henkilöstö on perehdytetty ja ottaa ympäristöasiat huomioon toiminnassaan.
6. Organisaatiosta löytyy jätehuoltosuunnitelma ja se toimii jätelakien mukaisesti.

7. Vaarallisista jätteistä on olemassa kirjanpito ja ne käsitellään asianmukaisesti sekä toimitetaan jatkokäsiteltäväksi.
8. Kemikaalit on varastoitu ja luetteloitu kemikaalilainsäädännön mukaisesti. Henkilöstö on koulutettu kemikaalien turvalliseen käyttöön.
9. Organisaatio laatii tavoitteellisen ympäristöohjelman. Ohjelmasta löytyy toimenpiteet ja tavoitteet merkittävimpien ympäristövaikutusten vähentämiseen.
10. Organisaatio raportoi vuosittain ympäristötyön edistymisestä.

Auditoinnin tarkoitus on tarkistaa, että organisaatiossa toteutuu kaikki vaadittavat kriteerit ja laadittu ympäristöohjelma on käyttöön otettu. Auditoinnin läpimenon jälkeen organisaatio saa käyttää Ekokompassi-logoa (kuva 2) merkinä ympäristötyöstään. (Ekokompassi n.d.-e, ss. 9—20, 39)

Kuva 2. Ekokompassi-logo (Ekokompassi, n.d.-d).

5.2 Kirkon ympäristödiplomi

Kirkon ympäristödiplomi on perustettu vuonna 2001 ja se on Suomen evankelisluterilaisia seurakuntia varten räätälöity ympäristöjärjestelmä. Ympäristödiplomi toimii työkaluna evankelisluterilaisen kirkon vuonna 2019 hyväksytyn energia- ja ilmastostrategian, Hiilineutraali kirkko 2030, toteuttamisessa ja tarkentaa siinä esitettyjen tavoitteiden sisältöä. Strategia on sitoumus kansalliseen ja kansainväliseen työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Tavoitteena on vähentää vuoteen 2030 mennessä hiilidioksidipäästöjä 80 prosentilla ja lopulla 20 prosentilla kompensoida päästöjä esimerkiksi kirkon omistamilla metsillä hiilinielujen tavoin. Seurakuntien omistuksessa on noin 0,7 prosenttia Suomen

metsistä, mutta niiden kapasiteettia toimia kompensattorina muodostuville päästöille ei ole kartoitettu kirkon toimesta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.-a)

Kirkon ympäristödiplomi (kuva 3, s. 14) muodostuu 12:sta eri osa-alueesta:

ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta, talouden ja toiminnan suunnittelu, ympäristökasvatus, jätehuolto, siivous, energia ja rakentaminen, ruoka ja keittiöt, toimistotyö, hautausmaat ja viheralueet, leiri- ja kurssikeskukset, metsänhoito sekä liikenne.

Prosessin alussa nimitetty vastuuhenkilö ja työryhmä tekee seurakunnalle

ympäristökatselmuksen, jonka pohjalta laaditaan ympäristöohjelma. Kirkkoneuvoston hyväksymänä ympäristöohjelma sisältää ympäristödiplomin minimikriteerit, jonka jälkeen hakija etenee ympäristödiplomin hankkimisessa auditoinnilla. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.-a)

Ympäristökatselmus on eräänlainen alkukartoitus ympäristövaikutusten arvioimiseksi.

Ympäristödiplomin hakuprosessin käynnistysvaiheessa kirkkoneuvosto asettaa projektille vastuuhenkilön ja luo sille työryhmän, joka ihanteellisesti sisältää eri tehtäväalueiden työntekijöitä, kuten kiinteistöhoiton edustajan, taloushallinnon edustajan sekä mukaan jäseneksi voi pyytää myös kunnan ympäristösihteerä tai esimerkiksi paikallisen luonnonsuojeluyhdistyksen puheenjohtajaa. Sidosryhmien asiantuntijuutta voidaan kevennetysti hyödyntää pyytämällä heitä kuultavaksi työryhmän järjestämiin palavereihin.

Ympäristökatselmuksella kartoitetaan seurakunnan kaikkien diplomissa mainittavien toimintojen ympäristövaikutuksia sekä muut mahdolliset toiminnot, joilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Seurakunnan toimintojen, laajuuden ja paikallisten olojen mukaan ympäristövaikutusten kartoitus voidaan delegoida ulkopuoliselle asiantuntijalle, kartoittaa oman työryhmän avulla, hyödyntää ympäristöalan oppilaitosten opiskelijoiden asiantuntijuutta tai yhdistellen sekä soveltaen eri toimintatapoja selvitystyön vastuun jakamiseksi. (Kirkkohallitus, 2012, ss. 19—21)

Ympäristökatselmusta varten kirkolla on laadittu ympäristökatselmustaulukko, jonka avulla pisteytetään toteutuvat ja puuttuvat toimenpiteet ympäristötyön eteen. Isommista ympäristökysymyksistä, enemmän työtä vaativista ympäristöteoista ja useampaa ihmistä koskevat toimet, antavat pääsääntöisesti enemmän pisteitä. Auditoinnin aikana näitä

pisteitä käytetään auditoijan pisteytyksen kanssa yhdessä diplomin myöntämisen pohjana. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.-b)

Laadittu ympäristökatselmus toimii seurakunnan ympäristöohjelman perustana, joka sisältää konkreettisia tavoitteita ympäristötyön saavuttamiseksi organisaatiossa. Henkilöstön osallistaminen ympäristöohjelman ja toimenpiteiden suunnittelussa nähdään tärkeänä, sillä ihmisten sitoutuneisuuden tavoitteisiin katsotaan nousevan silloin, kun he ovat olleet niitä itse asettamassa. Ympäristöohjelman vastuunjaon organisaatiossa tulisi jakaantua mahdollisimman tasapuolisesti ja laajasti kaikille organisaation tasoille. Toteutusvastuu tavoitteiden saavuttamisesta kirjataan ympäristöohjelmaan aikatauluineen, jotta toteutuksen onnistumista voidaan myöhemmin tarkastella. (Kirkkohallitus, 2012, ss. 22—23)

Sisällöltään kirkon ympäristödiplomi keskittyy suurelta osin ympäristövastuun kantamiseen, mutta siitä löytyy myös kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyden osa-alueita, kuten kansainvälinen diakonia, Reilu kauppa ja ympäristökasvatus sekä vastuullinen sijoittaminen. Kirkon ympäristödiplomissa korostetaan monessa eri yhteydessä viestinnän tärkeyttä ympäristötyössä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko., n.d.-c)

Kuva 3. Kirkon ympäristödiplomi-logo (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.-d).

5.3 WWF Green Office

Green Office on WWF:n vuonna 2002 kehittämä työkalu ympäristöjärjestelmä erityisesti toimistoympäristöön yrityksissä, julkishallinnossa ja muissa toimijoissa. Vuonna 2019 Green Office sertifioituja organisaatioita oli 148, jossa on mukana ministeriöitä, virastoja, järjestöjä, asiantuntijayrityksiä, kouluja, myyntitoimistoja ja muita toimijoita. Green Officessa rakennetaan valmiin pohjan avulla organisaatiolle ympäristöjärjestelmä, joka rakentuu tilaajalle sen toimintojen perusteella. (WWF, n.d.-a)

Sopimuksen solmimisajankohdasta organisaatiolla on yksi vuosi aikaa laatia ympäristöohjelma ja täytettävä vähintään WWF:n vähimmäiskriteerit ympäristömerkin saamiseksi. Hakijaorganisaatio nimeää itselleen Green Office -vastaavan ja rakentaa Green Office -tiimin. Tiimin suositellaan koostuvan organisaation eri vastuualueiden osaajista sisältäen esimerkiksi kiinteistöhuollon edustajan, hankintavastaavan, siivoustoimen edustajan, viestintävastaavan ja henkilöstöjohtajan. (Julkunen, 2010, s. 18) Aluksi tehdään lähtötilanteen kartoitus, joka esiintuo toimiston haitallisten ympäristövaikutusten aiheuttajat ja mahdolliset ongelmakohdat. Green Office sisältää seitsemän teemaa, joiden kautta ympäristövaikutuksia arvioidaan.

Nämä ovat:

1. Johtaminen
2. Viestintä ja sitouttaminen
3. Energia ja vesi
4. Hankinnat
5. Kierrätys, lajittelu ja siivous
6. Liikkuminen
7. Ruoka.

Tarkasteltavat osa-alueet määräytyvät organisaation toimintojen ja niistä johtuvien ympäristövaikutusten mukaan. Yleisimpiä tarkastelukohteita ovat energia, liikkuminen, hankinnat ja työntekijöiden ympäristötietoisuus. Green Office kannustaa asettamaan tarkastelukohteet organisaation ympäristöohjelman tavoitteiden mukaisesti, mikäli sellainen on jo tehty. (WWF, n.d.-a; Julkunen, 2020)

Nykytilan kartoittamisen jälkeen yritys laatii vapaamuotoisen ympäristöohjelman, johon on kirjattuna tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi, vastuuhenkilöt sekä aikataulus. Vastuuhenkilöiden asettaminen on tärkeää, jotta suunnitellut toimenpiteet tulevat toteutetuksi. Kun alkukartoitus ja ympäristöohjelma on laadittu sekä tarkastettu voidaan sopia WWF:n edustajan kanssa auditoinnista. Ennen auditointia, eli tarkastusta, yritys lähettää ympäristöohjelmansa WWF:n edustajalle, joka käydään yhdessä läpi yrityksen kanssa. Mikäli esteitä Green Office-merkin myöntämiselle ei ole, saa yritys käyttöoikeuden merkkiin ja luvan käyttää Green Office-diplomia. Sertifiointin

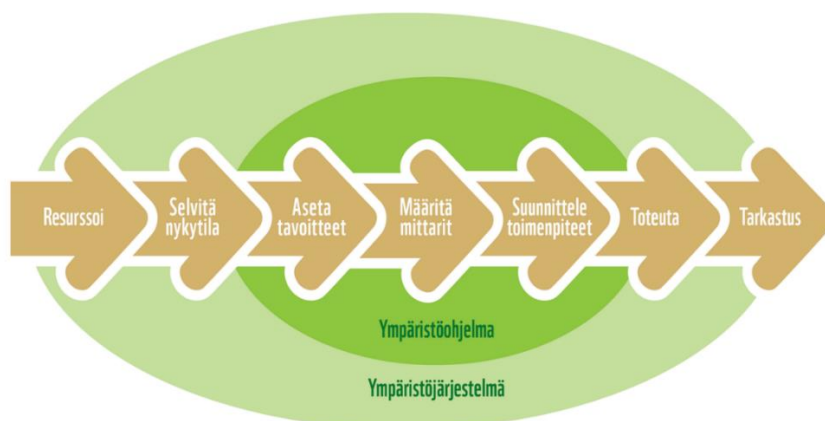
jälkeen WWF Green Office-merkki (kuva 4) toimii erinomaisena näyttönä yrityksessä tehdystä ympäristötyöstä ulkoisessa viestinnässä ja markkinoinnissa. (Julkunen, 2010, ss. 18–19)

Kuva 4. Green Office-merkki (WWF 2015).

Green Officen tärkein työkalu asiakkaalle on verkossa toimiva Omapalvelu, josta löytyy kaikki tarvittava materiaali alkutilanteen kartoittamiseen eli ympäristöjärjestelmän rakentamiseen, vuosittaisen ympäristöohjelman luomiseen ja tulosten seurantaan. Työkalua täydentää WWF:n erityisasiantuntijapalvelut, josta saa tukea ja osaamista yrityksen ympäristöasioiden hoitamiseen ja kehittämiseen, kuten ympäristöjohtamiseen, yritys vastuusasioiden ja vastuullisuusviestintään. (WWF, n.d.-b) Prosessina Green Office -työkalun käyttöönotto on suoraviivaista (kuva 5).

Kuva 5. Green Office -työkalun käyttöönoton prosessikaavio (Antell, n.d.).

5.4 ISO 14001 -standardi

ISO 14000 -standardisarja on laaja 30:n kansainvälisen standardin ja ohjejulkaisun kokoelma ympäristöjohtamiseen hallintaan ja ympäristösuojeluun organisaatioissa. Näihin kuuluvat muun muassa ISO 14063 -standardi ympäristöviestintään, ISO 14006 -standardi ympäristönäkökohtien yhdistämiseen suunnittelu- ja kehittämistyössä, ISO 14064-ISO/TR 14069 -standardi kasvihuonekaasujen raportointiin ja laskemiseen, ISO 14045 ekotehokkuuden arviointiin sekä 14040 ja 14044 tuotteiden ja palveluiden elinkaariarviointiin. ISO 14000 -standardisarjaan myös kuuluva ISO 14001 -standardi on maailman tunnetuin ympäristöjärjestelmä, joka mahdollistaa yrityksessä tavoitteellisen ympäristöasioiden hallinnan ja kestäväen kehityksen edistämisen. ISO 14001 sisältää työkaluja tavoitteellisen sekä toimivan ympäristöasioiden johtamisjärjestelmän luomiseen ja tarkoitettu kaikenkokoisille, yksityisille ja julkisille organisaatioille toimialasta riippumatta. (SFS, n.d.; SFS, 2021, ss. 4–7)

ISO 14001 -standardi edellyttää sitä rakennettaessa, että kaikkia organisaation toimintoja ja niihin liittyviä ympäristökohtia tarkastellaan. Tällaisia ympäristökysymyksiä ovat esimerkiksi, jätehuolto, päästöt veteen tai ilmaan, veden ja energian käyttö, resurssitehokkuus, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen lieventäminen sekä raaka-aineiden käyttö. Standardi painottaa vahvasti johdon vastuuta ympäristötavoitteissa ja niiden yhdenmukaistamisessa organisaation strategian kanssa. Peruseriaatteena standardilla on jatkuvan kehittämisen periaate, joka tarkoittaa tavoitteellisen ja mitattavissa olevien toimien ylläpitämistä ja kehittämistä. (SFS, 2021, ss. 7, 9)

5.5 EMAS

EU-komission luoma ympäristöjärjestelmä EMAS, the Eco-Management and Audit Scheme, sisältää ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmän, mutta lisäksi siihen vaaditaan julkaistava ympäristöraportti, eli EMAS-selonteko. EMAS ympäristöjärjestelmän avulla organisaatio kartoittaa välilliset ja välittömät ympäristövaikutukset, suunnittelee ja toimeenpanee käytännöt päästöjen, jätteiden, energian sekä luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseksi kaikissa toiminnoissaan. Vuonna 2015 EMAS-järjestelmä oli käytössä noin 8900 toimipaikassa. EMAS-ympäristöjärjestelmä on usein pk-yrityksille liian raskas. (SYKE,

2019a, kts. myös Yrittäjät, 2021) EMAS-ympäristöjärjestelmän sertifioinut organisaatio saa käyttää EMAS-logoa (kuva 6) merkinä ympäristötyöstään.

Kuva 6. EMAS-logo (SYKE, 2019b).

6 Projektin vaiheet

Tässä luvussa esitellään projektin aikataulu ja toiminnallisen vaiheen toteuttaminen suunnittelusta lopputestaukseen asti. Opinnäytetyön tavoite ja tutkimusongelma on esitelty luvussa 2 Työn tausta ja tavoite (s. 3).

6.1 Projektin vaiheet

Projektin alkoi helmikuussa 2021 yhteydenotolla toimeksiantajaan. Aikaisemmin tilaaja oli ottanut yhteyttä Hämeen ammattikorkeakouluun ja ilmaissut halukkuutensa teettää opinnäytetyönä kestävän kehityksen kartoituksen organisaatiolleen. Kestävän kehityksen koulutuspäällikkö oli julkaissut opinnäytetyöehdotuksen Hämeen ammattikorkeakoulun Kestävän kehityksen harjoittelu- ja opinnäytetyöintranetpalvelussa. Puhelinhaastattelussa tilaajan kanssa esitin muutamia ideoita, millaisia asioita projektissa voitaisiin tutkia ja ilmaisinkin kiinnostukseni aiheeseen sekä toimeksiantajan organisaatioon. Toimeksiannosta tehtiin kirjallinen sopimus sen jälkeen, kun työn rajaus ja tavoitteet oli saatu tehtyä.

Toiveena toimeksiantajalla oli, että opinnäytetyö tuottaisi tietoa mahdollisista kehityskohteista, toimintatavoista ja konkreettisista suunnitelmista, joiden avulla organisaatio voisi kehittää kestävän kehityksen tilaa organisaatiossaan. Alustavien tietojen

perusteella opinnäytetyön tuotos olisi valmis tuote, toimintamalli- tai suunnitelma tai kartoitus, joka skaalautuisi helposti toimeksiantajan eri tarpeisiin. Parhaiten tämän kaltaisen opinnäytetyön tekemiseen vastasi toiminnallinen opinnäytetyö, jonka lopputuotoksena on opas, kehitystoiminta tai muu toiminnallinen julkaisu.

Tilaaajan kanssa käydyn haastattelun jälkeen opinnäytetyöprosessi laitettiin käyntiin opinnäytetyöohjaajan kanssa sopien opinnäytetyön käytännön asioista ja ideoiden opinnäytetyön aiheesta. Aiheen valikoitumisen jälkeen pidettiin kokousta tilaaajan, ohjaajan ja tekijän kanssa, jossa kartoitettiin lähtötilannetta, tutustuttiin lähemmin organisaation toimintaan ja aloitettiin aiheen rajausta.

Aiheen rajaamisessa ja projektin suunnittelussa meni ylivoimaisesti eniten aikaa. Rajausta vaikeuttivat tilaajayrityksessä jo tehdyt toimet kestävän kehityksen saralla, ja sen pohtiminen kannattaisiko niitä vielä tutkia lähemmin sekä asian lähestymistapa. Opinnäytetyöstä ei haluttu tehdä ainoastaan yrityksen passiiviseksi jättävää selontekoa kestävyyden tilasta ja luetella parannusehdotuksia. Sen vuoksi päädyttiin omatoimiseen työkaluun, jota tilaaja itse käyttäessään pääsisi paremmin kestävän kehityksen ajatusmaailmaan sisään, sekä olisi itse aktiivisena toimijana kestävyyden kehittämisessä. Suoraviivaisin ja työmäärällisesti helpoin lähestymistapa olisi ollut valita yrityksestä tarkasteltavat toiminnan osa-alueet, tutkia niistä aiheutuvat ympäristövaikutukset ja antaa parannusehdotukset. Tämä lähestymistapa olisi kuitenkin jättänyt ulkopuolelle yrityksen oman osallisuuden kestävyyden tarkastelussa sekä sen tulevaisuuden suunnittelussa. Omatoiminen työkalu mahdollistaa paremmin tavoiteltua muutostoimintaa, luo jatkuvuutta ja jalkauttaa kestävän kehityksen tavoitteita käytännön toimiin.

Aiheen rajauksen jälkeen päädyttiin luomaan mittaristo, joka keskittyisi suurimmaksi osaksi ympäristövaikutusten arviointiin. Sosiaalisen ja kulttuurisen sekä taloudellisen kestävän kehityksen mittareita sisällytettiin työkaluun määrällisesti vähemmän. Jos kaikki kestävän kehityksen osa-alueet olisivat olleet työkalussa edustettuna tasapuolisesti, olisi siitä tullut työmäärällisesti liian suuri. Rajaamiseen vaikutti myös se, että kestävän kehityksen ympäristövaikutusten arvioinnin voidaan nähdä olevan ensisijaista muihin ulottuvuuksiin verrattaessa. Varsinkin kestävän kehityksen kehittämisen alkutaipaleella olevan yrityksen,

kuten tilaajaorganisaation, on merkittävimpien ympäristövaikutusten tunnistaminen tärkeämpää kuin esimerkiksi kulttuurisiin vaikutuksiin keskittyminen.

Opinnäytetyöprosessille tehtiin alustava aikataulu, jota noudattaminen piti työn tekemisen mielekkäänä ja säännöllisenä. Tilaajan kanssa opinnäytetyön tekijä kokousti verkkopalaveriin joka toinen viikko, jotta pysyttiin ajan tasalla työn etenemisestä ja välttyttiin edestakaisten sähköpostien lähettelyiltä. Ainoastaan heinäkuussa ei ollut sovittuja palavereja kesälomien vuoksi. Projektin osuminen kesäkuukausille ja loma-ajoille pitkitti hieman alustavaa aikataulusuunnitelmaa. Projekti saatiin päätökseen syksyn aikana.

Tärkeänä osana opinnäytetyöprojektia oli opinnäytetyöpäiväkirjan pitäminen. Päiväkirjan pitäminen helpotti asioiden muistamista ja uudelleen palautti mieleen unohtuneita asioita. Päiväkirja oli tärkeä väline erityisesti suunnitteluvaiheessa, kun ideoita ja erilaisia lähestymistapoja projektiin oli runsaasti. Päiväkirjaan kirjattiin muistiinpanot palavereista, ajatuksia projektista, taltioitiin jo tehdyt toimet ja tekemättömät tehtävät. Päiväkirja oli henkilökohtainen, epävirallinen apuväline työnteon tueksi.

6.2 Toiminnallinen vaihe

Tämän opinnäytetyön muoto on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä lähtökohtaisesti lähdettiin etsimään konkreettista ratkaisua yrityksen kestävyuden kehittämiseen, johon toiminnallinen opinnäytetyö rakenteeltaan parhaiten vastaa. Toiminnallisuudella viitataan työn projektimaiseen ja vuorovaikutukselliseen työotteeseen, jonka tuotoksena on jokin muutosta tai toimintaa ohjaava lopputuotos. Opinnäytetyön toiminnallinen vaihe sisälsi kestävän kehityksen työkalun suunnittelun ja rakentamisen toimeksiantajayritykselle, työkalun testaamisen ja valmiin tuotoksen esittelyyn.

6.3 Toimeksiantajalle laadittu työkalu ja aikataulu

Projektin tarkoituksena oli lähteä kehittämään organisaation kestävän kehityksen nykytilaa ja tulevaisuutta johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Toiveena toimeksiantajalla oli, että projekti tehtäisiin organisaation toimiala ja toimintaympäristöt huomioon ottaen.

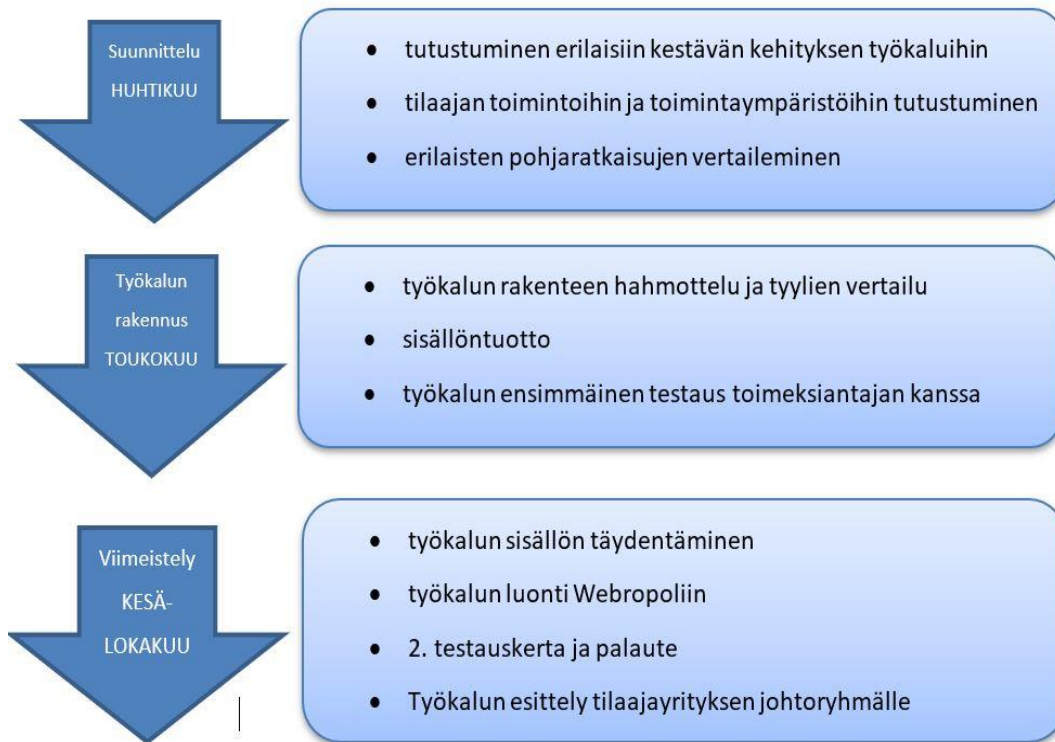
Tavoitteena ei ollut sertifioidun ympäristöjärjestelmän käyttöönotto tai sitoutuminen laajoihin, runsaasti resursseja vaativiin toimenpiteisiin.

Toiminnallinen vaihe käynnistyi aiheen rajaamisen ja opinnäytetyön suunnittelun jälkeen. Itse työkalun työstäminen alkoi huhtikuussa 2021 tutkimalla erilaisia työkaluja kestävän kehityksen mittaamiseen ja kehittämiseen organisaatioissa sekä syventymällä tilaajaorganisaation toimenkuvaan ja siitä löytyviin julkaisuihin. Oli tärkeää pohtia työkalun laajuutta ja sisältöä jo tiedonhakuvaiheessa ja peilata tilaajayritykseltä saatuja pohjatietoja muihin jo olemassa oleviin kestävän kehityksen työkaluihin. En halunnut, että työkalusta tulisi liian yleistasoisen vaan, että se sisältäisi myös tilaajaorganisaation palvelutoimintoihin liittyviä osa-alueita. Myös tilaaja toivoi, että heidän toimintansa luonne näkyisi työkalussa. Tämän vuoksi esitin toiminnoista palaverien ohessa tarkentavia kysymyksiä tilaajalle, jotta ymmärtäisin toimintaympäristöjä paremmin ja saisin työkaluun juuri kohdeorganisaation liittyvää materiaalia. Sisältöön hain inspiraatiota erilaisista kestävän kehityksen työkaluista, ympäristöjärjestelmistä ja räätälöin sekä ideoin sisältöä itse tutkimalla aiheeseen liittyviä julkaisuja.

Vaikka aluksi olin suunnitellut, että työkalun sisältö olisi suurin piirtein valmis toukokuun lopulla päädyin työstämään sitä vielä pitkälle kesäkuukausiin. Työkalun sisällöntuotto kesti melkein koko opinnäytetyön työstön ajan, sillä vuorottelin työkalun ja itse opinnäytetyön tekemistä. Työkalua oli mielekästä työstää silloin kuin itse opinnäytetyön kirjoittaminen tuntui epämielikkäältä ja hitaalta. Teoriaosuudesta myös nousi työkaluun välillä aineistoa, jota halusin työkaluun sisällyttää. Tämän vuoksi mielestäni molempien työstäminen samanaikaisesti oli tarkoituksenmukaista ja piti työskentelyn mielekkäänä.

Seuraavassa on kuvailtu tiivistetysti työkalun kehittämisprosessi. Prosessi on yksinkertaistettu karkeasti kolmeen vaiheeseen; suunnittelu, työkalun rakennus ja viimeistely. Prosessikaaviossa (kuva 7, s. 22) on jokaisen vaiheen kohdalla esitelty tärkeimmät työvaiheet ja huomiot.

Kuva 7. Työkalun prosessikaavio.

6.3.1 Työkalun sisältö

Työkalun sisältö rakentui toimeksiantajan antamien tietojen perusteella ja erilaisten ympäristöjärjestelmien alkukartoitusohjeistuksia tutkimalla. Erilaiset toimintaympäristöt ja toimet organisaation yksiköissä määrittivät työkalun sisältöä. Tarkistuslistaan valikoitui seitsemän eri osa-alueetta, joissa kestäväää kehitystä tarkasteltaisiin: 1. Liikkuminen, 2. Rakennukset, 3. Siivous, 4. Ruokapalvelut, 5. Hankinnat, 6. Sosiaalinen vastuu ja 7. Jätteet. Jokaisessa osa-alueessa oli viidestä kahteenkymmeneen kohtaa, joissa väittämiin vastataan joko: toteutuu, työn alla, tai ei toteudu, sekä avoin kysymys yksikössä tehtävistä kestävyttä edistäväistä toimista.

Suomen tavoite puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä vaatii kaikkien sektoreiden yhteistyötä ja valintoja liikkumiseen, jotka eivät käytä fossiilisia polttoaineita. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2020) Matkustus ja liikkuminen yrityksessä on tärkeä osa-alue kestävyden tarkastelussa vaikkei yrityksen toiminta-alueena olisikaan pääsääntöisesti

logistiikka. Työkalun liikkumisen osa-alueeseen sisältyi väittämiä työmatkaliikenteestä, käytettyjen ajoneuvojen ympäristöystävällisyydestä, etätyömahdollisuuksista ja kannustimista joukkoliikenteen käyttöön.

Noin 40 % Suomen energiankulutuksesta kuluu rakennuksissa, ja rakennusten lämmitys on vastuussa kolmasosasta lämmityksestä aiheutuvista kasvihuonepäästöistä (Ympäristöosaava, n.d., s. 18.) Rakennusten osalta työkalussa oli tarkastelun kohteena halukkuus vähentää energian- ja vedenkulutusta, ohjata uusiutuvien energianlähteiden hyödyntämiseen, kartoittaa hukkatiloja sekä optimoida valaistuksen energiankulutusta. Siivous on usein ulkoistettu palvelu, jonka kestävyys voidaan vaikuttaa varsinkin silloin, kun siivouspalveluita tarjoavaa yritystä valitaan. Kestävyttä tavoiteltaessa valitaan palveluntarjoaja, joka kouluttaa henkilöstöään ympäristönäkökulmien huomioimiseen ja taloudelliseen siivoustapaan sekä käyttää ympäristömerkittyjä siivoustuotteita. Siivouksessa kuluu energiaa, vettä ja kemikaaleja sekä materiaaleja, jonka vuoksi työkalussa keskityttiin näihin osa-alueisiin. (Ympäristöosaava n.d., s. 27)

Suomessa ruokapalveluiden hävikki on 75–85 miljoonaa kiloa vuodessa, johon sisältyy keittiöhävikki, lautashävikki ja tarjoiluhävikki (Silvennoinen, 2020, s. 44) Ruokapalveluiden osalta työkalun avulla kartoitettiin ruokahävikkiä- ja menekkiä, lähiruoan ja kotimaisen ruoan hyödyntämistä, sesonkien seuraamista raaka-aineiden hyödyntämisessä, kasvisvaihtoehtojen tarjoilua sekä viestintää. Toimiva hankintatoimi heijastaa yrityksen vastuullisuutta ja arvoja. Tekemällä kestäviä hankintoja voidaan edistää innovatiivisia ratkaisuja ja luoda uudenlaista resurssiivisasta liiketoimintaa. (Keino 2018; Motiva 2021) Hankintojen osalta työkalun keskittyy muun muassa hankintojen ympäristömerkintöihin, hankintojen keskittämiseen, energia- ja vedenkulutusmerkintöihin ja kiertotalouden huomioimiseen.

Työkalun sisältämät sosiaalisen vastuun mittaamiseen luodut kysymykset liittyivät työhyvinvointiin, hankintojen sosiaalisten vaikutusten huomioimiseen, organisaation ympäristöpolitiikasta viestimiseen ja luonto- ja kulttuuriperinnön huomioimiseen. Suomessa jätteitä syntyy vuosittain yli 70 tonnia jätettä. Paras vaihtoehto on jätteen synnynehkäisy, sillä kierrättämisestä, jätteiden kuljetuksesta ja käsittelystä aiheutuu myös päästöjä. (Ympäristöosaava n.d., s. 11). Työkalun sisältö jätteiden osa-alueesta keskittyi jätteiden

lajitteluun, jätemäärien seurantaan, jätteiden synnyn vähentämiseen ja henkilöstön opastamiseen.

6.3.2 Tekninen toteutus

Toukokuun lopun testauskertaa varten koottiin työkalun sisältö Microsoft Word -pohjaan (kuva 8), jossa kysymykset tai väittämät olivat vasemmalla sarakkeissa ja oikealla oli sarakkeet vastaukseen. Vastausrakit koostuivat vastauksista: toteutuu, työn alla, ei toteudu. Tämä pohjaratkaisu oli tarkoitus olla suuntaa antava, selkeä listaus, josta nähdä kaikki kohdat listassa yhdellä asiakirjalla. Ensimmäisen testauskerran palaverissa tilaaja esitti toiveen, että työkalu voisi olla toteutukseltaan verkkopohjainen, jota olisi helppo täyttää organisaation eri yksiköissä ja vastausten yhteen saattaminen olisi myös ratkaistu ilman manuaalista tietojensyöttämistä sekä kysely olisi helppo ajastaa säännöllisesti tapahtuvaksi. Tilaajayritys käyttää organisaation muissa toimissa online- kyselytutkimustyökalua Webropolia, joten tämä tuntui luontevalta ratkaisulta myös työkalun teknologiseksi pohjaksi.

Kuva 8. Työkalun ensimmäinen vedos.

3. Siivous	Mahdollisia esimerkkejä	Toteutuu	Työn alla	Ei toteudu
3.1. Siivous on suunniteltu siten, ettei se kuluta siivottavia pintoja ja materiaaleja.	Säännöllinen, riittävä ylläpitosiivous ja tarpeenmukainen perussiivous			
3.2. Siivouksessa käytetään ympäristömerkittyjä siivoustuotteita.	Joutsenmerkki, pääosin hajusteettomat tuotteet, vältetään fosfaatteja			
3.3. Puhdistusaineiden, liuottimien ja muiden kemikaalien annostelussa noudatetaan valmistajan ohjeistuksia.	säästää pintoja ja vähentää kuormitusta luontoon			
3.3. Desinfiivia ja antibakteerisia tuotteita käytetään ainoastaan tarpeeseen ja säästeliäästi.				
3.4. Siivouksessa käytetään korkealaatuisia, kestäviä välineitä.	Mikrokuituliinat, mikrokuitumopit, yhdistelmäkoneet			
3.5. Siivouksessa toteutetaan vedettömän siivouksen käytäntöjä.	Tarvittava kosteus on sitoutettu siivousvälineisiin; moppeihin ja siivousliinoihin			
3.6. Siivouspalveluita hankkiessa asetetaan kestävä kehityksen kriteerejä palveluntuottajalle.	Palveluntarjoajalla on ympäristömerkki esim. Joutsenmerkki tai vastaava, siivoushenkilökunta on ympäristökoulutettu.			
3.7. Siivouksessa vältetään ylimääräistä jätteen tuottamista.	Roskapusseja ei vaihdeta joka kerta, mikäli pussi sisältää ainoastaan kuivaa jätettä, suositetaan tiivisteitä siivousaineissa, siivousvälineet ja koneet ovat korjattavissa/huollettavissa			

Kysely- ja raportointityökalu Webropol 3.0 -ohjelman käyttöä varten täytyi toimeksiantajan luoda tunnukset. Webropol -tunnusten saaminen kesti lomien vuoksi elokuulle asti, jonka jälkeen sisällön siirtäminen Word-dokumentista voitiin aloittaa. En ollut aikaisemmin

käyttänyt Webropolia, joten ensiksi tutustuin Webropol 3.0 -ohjelman käyttöoppaaseen, jota hyödynsin koko työkalun laatimisen ajan. Valitsin kysymysten muodoksi ”Valinnan”, johon voi lisätä vastausvaihtoehtoja oman tarpeen mukaan. Vastaaaja voi valita kolmesta vastausvaihtoehdosta: toteutuu, ei toteudu ja työn alla (kuva 9, sivulla 26). Harkitsin kysymysmuodoksi matriisi-, eli asteikkokysymystä, jossa vastaaaja valitsee numeerisesti, kuinka hyvin väittämä pätee. Asteikkokysymysten hankaluutena olisi ollut vastausten arvottaminen, jonka vuoksi päädyin selkeään ”ei, kyllä, melkein”- lähestymistapaan. Tämän arvelin myös nopeuttavan vastaajan käyttämää aikaa kyselyn vastaamiseen, sillä se ei vaadi toimien paremmuuden arvottamista, ainoastaan toteutuuko asia vai ei. Väittämien alle laitoin vapaata tekstiä, joko esimerkkejä, miten saavuttaa tavoite tai selitteitä, miksi tavoite on tärkeä kestävyiden saavuttamiseksi.

Pidin koko työskentelyn ajan työkalusta kopioita, joilla testasin erilaisia kyselyn raportointivaihtoehtoja sekä säästin yhden kopion kyselystä organisaation käyttöön tulevaisuutta varten, jota he voivat muokata tarpeen mukaan. Jokaisen osa-alueen viimeisenä kysymyksenä oli avoin kysymys aihealueeseen liittyvistä kehitysehdotuksista ja oman yksikön sisäisistä hyvistä toimintatavoista. Tämä auttaa keräämään tietoa eri yksiköissä hyväksi koetuista toimintatavoista, joilla voidaan edistää organisaation kestävää toimintaa. Työkalun lopullisessa versiossa oli yhteensä 76 kohtaa.

Kuva 9. Työkalun tekninen toteutus Webropolilla.

Kestävän kehityksen tarkistuslista

26. Puhdistusaineiden, liuottimien ja muiden kemikaalien annostuksissa noudatetaan valmistajan antamia ohjeistuksia.

- toteutuu
- ei toteudu
- työn alla

Oikea annostelu vähentää kuormitusta luontoon ja säästää siivottavia pintoja.

27. Desinfiioivia ja antibakteerisia tuotteita käytetään ainoastaan tarpeeseen ja säästeliäästi.

- toteutuu
- ei toteudu
- työn alla

Varataan desinfiioivat ja antibakteeriset tuotteet ainoastaan puhdistamaan eritetahrat ja muut desinfiointia vaativat kohteet.

6.3.3 Työkalun testaus

Ensimmäisellä testaamiskerralla testattiin lähinnä työkalun sisällön ensimmäistä vedosta ja haettiin ideoita tekniseen toteutukseen. Mukana olivat kommentoimassa ja antamassa palautetta tilaajaorganisaation palvelujohtaja, isännöitsijä ja projektista vastaava johtoryhmän jäsen. Tämän testauskerran tärkein anti oli päätös työkalun tuottamisesta sähköisessä muodossa olevaan Webropol-pohjaan.

Syyskuun alussa kysely lähetettiin tilaajaorganisaation yhdelle ennalta sovitulle yksikönjohtajalle, joka testasi työkalun toimivuutta. Tämä testauskerta sisälsi työkalun testaamisen itsenäisesti, jonka jälkeen yksikönjohtajan havainnot ja parannusehdotukset käytiin läpi yhteisessä palaverissa. Yksikönjohtajan mukaan kyselyn täyttämiseen meni kaikkiaan alle puoli tuntia, mikä pysyi tavoitellun, maksimissaan puolen tunnin työmäärän sisällä vastaustilanteessa. Yksikönjohtaja kertoi, että kysymykset olivat helposti

ymmärrettäviä ja lisätietoa kysymyksiin oli tarjolla riittävästi. Avointen kysymysten määrää pidettiin hyvänä, kun jokaisessa osa-alueessa niitä oli yksi kappale. Tämän arveltiin pitävän vastaustilanteen mielekkäänä myös muille vastaajille ja työmäärän sopivana.

Vastausvaihtoehdot olivat joidenkin kysymysten kohdalla aiheuttaneet päänvaivaa.

Sellaisten toimien, joita jo hieman tehdään, mutta ei välttämättä koko henkilöstön osalta tai säännöllisesti, oli vaikea laittaa mihinkään vastausvaihtoehtoon. Tämän vuoksi ohjeistukseen lisättiin maininta vastaajalle tarkentaa yksikössä tehtäviä toimenpiteitä avoimen kysymyksen vastauslaatikkoon, mikäli työn alla olevat toimenpiteet eivät ole johdonmukaisesti ilmeneviä.

Lokakuun puolessa välissä pidin PowerPoint-esityksen työkalun toiminnasta toimeksiantajan järjestämässä palvelutoiminnanpalaverissa, jossa oli läsnä johtoryhmää ja muuta organisaation henkilöstöä. Tämän esityksen tavoitteena oli esitellä työkalu ja saada heidät vakuuttuneeksi, että sen käytöstä olisi hyötyä organisaation kestävyiden kehittämiseksi. Kävin muutaman dian avulla lyhyesti läpi työkalun taustaa, tarkoitusta ja toimintaa, jonka jälkeen vastailin esitettyihin kysymyksiin ja sain palautetta lähinnä työkalun tarpeellisuudesta ja ajankohtaisuudesta. Työkalulle nähtiin selvää tarvetta organisaation kestävästä kehitystä rakentamaan, sillä varsinkin kilpailutusvaiheessa monet kunnat vaativat selvitystä kestävästä toimintatavoista kilpailutuksiin osallistuvilta organisaatioilta. Pidetyssä esityksen ja sieltä saatujen työkalun käyttöä puoltavien palautteiden jälkeen tilaajaorganisaation yhdyshenkilö esitteli idean työkalun käyttöönotosta toimitusjohtajalle, joka hyväksyi sen käyttöön otettavaksi.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Ympäristöjärjestelmät ovat järjestelmällinen ja yhteiskunnallisesti tunnustettu keino kehittää kestävyttä erilaisissa organisaatioissa. Sitoutuminen sertifioituun ympäristöjärjestelmään saattaa kuitenkin olla kestävä kehityksen kehittämisen alkutaipaleella olevalle toimijalle työmäärältään ja hinnaltaan epäkäytännöllinen vaihtoehto. Siksi tämän opinnäytetyön lailla laadittu työkalu voi olla oivallinen astinlauta kestävä kehityksen mittaamiseen ja kehittämiseen yrityksissä. Tämä yhteiskunnalliselle organisaatiolle laadittu työkalu voi rohkaista muita yhteiskunnallisia toimijoita, organisaatioita ja yrityksiä kestävyden ensiaskelien ottamisessa ja ideoinnissa toimintojensa kestävyden kehittämiseksi. Työkalun salassa pidettävyys vähentää työn hyödynnettävyyttä muiden kuin sen tilaajan

toiminnoissa, mutta kestävyiden osa-alueet ja teemat sekä teoreettinen viitekehys antaa suuntaa muillekin asiasta kiinnostuneille. Jokainen yritys tai organisaatio hyötyy eniten kestävä kehityksen kartoituksesta, kun sen on räätälöity heidän omien toimintojensa mukaan.

Työllä ei ollut toimeksiantovaiheessa konkreettista muotoa, joten se antoi suhteellisen vapaat kädet ideointiin, toteutukseen ja lähestymistapaan. Tilaajaorganisaation oma innostuneisuus ja mielenkiinto kestävä kehityksen kehittämiseen organisaatiossaan oli yksi projektin onnistumisen kannalta tärkeimmistä seikoista. Tämä näkyi muun muassa resursseista, joita projektiin oltiin valmiita laittamaan. Tilaajan asenne ja tahtotila projektia kohtaan loi tekijän ja tilaajan välille aitoa vuorovaikutuksellisuutta, kannusti luovaan ongelmanratkaisukykyyn ja antoi itsevarmuutta projektin onnistumiseen.

Opinnäytetyöprosessi toteutui sille asetetun, löyhän aikataulun puitteissa. Koska työkalun valmistumiselle ei ollut toimeksiantajan puolelta tarkkaa toivetta, antoi se runsaasti aikaa opinnäytetyön kirjoittamiselle ja työkalun rakentamiselle. Projekti itsessään oli mielenkiintoinen ja sopivasti haastava sekä sen aihe ajankohtainen.

Työkalun käyttöönotto ja työkalun kautta saatujen tulosten tulkinta sekä tavoitteiden asettaminen ja tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävät toimet, jäävät kokonaisuudessaan tilaajaorganisaation tehtäväksi. Vaikka työkalu auttaa kestävä kehityksen mittaamisessa, jää todellinen jalkauttaminen ja integraatio organisaation johdon ja henkilöstön tehtäväksi. Tämän vuoksi tulevaisuudessa organisaatiossa olisi hyvä olla nimettynä ympäristövastaava tai -vastaavia. Tämä henkilö tai henkilöt toiminnallaan pitäisivät huolta, että kestävä kehitys kasvaa yhtenä osana organisaation toimintaa ja muutostoiminta toteutuu suunnitellusti.

Työn toteuttaminen valituilla menetelmillä ja tähän työhön käytetyllä lähestymistavalla onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Suunnitteluvaihe oli työssä merkittävin työn lopputuloksen, lähestymistavan ja menetelmien määrittäjä. Tässä opinnäytetyössä ei mitattu tai tutkittu toimeksiantajan organisaation kestävä kehityksen toteutumista, vaikka sekin olisi ollut toimeksiantajalle hyödyllistä, päädyttiin luomaan työkalu, joka mahdollistaa kestävyiden tutkimisen itse. Tällä tavoin kestävyiden mittaamiseen ei tarvita vuosittain ulkopuolista asiantuntijaa vaan resursseja voidaan johtaa suoraan toiminnan toteuttamiseen eikä vaan sen suunnittelemiseen.

Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia, miten työkalu on vaikuttanut yrityksen kestävän kehitykseen tilaan muutaman vuoden päästä. Onko työkalun käytöllä saavutettu konkreettisia taloudellisia säästöjä, parannettu kestävyys tilaa organisaatiossa tai löydetty hyviä käytäntöjä kestävyys kehittämiseen? Työkalun jatkokehittelyssä käyttäjäpalautteiden kerääminen kaikilta henkilöstön jäseniltä, jotka työkalua käyttävät, voisi antaa arvokasta tietoa työkalun sisällön kehittämiseen. Työkalusta voitaisiin tehdä myös syvällisempi, paljon yksityiskohtaisempi versio. Tällaisessa laajemmassa versiossa kestävyys mittareita olisi huomattavasti enemmän jokaiselta kestävä kehityksen osa-alueelta. Sosiaalisen ja kulttuurisen sekä taloudellisen kestävä kehityksen osuus on työkalun nykyisessä muodossa huomattavasti pienempi verrattuna ympäristövaikutusten mittareihin. Jatkotutkimusaiheena voitaisiin syventyä näiden teemojen tutkimiseen organisaatiossa ja niitä mittaavien indikaattoreiden tuomista työkaluun.

Lähteet

Alila, A., Gröhn, K., Keso, I., Volk, R. (2011). *Sosiaalisen kestävyden käsite ja mallintaminen*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3154-1>

Amanatidis, G. (2021). *Biologinen monimuotoisuus, maankäyttö ja metsätalous*. Euroopan parlamentti. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/73/biologinen-monimuotoisuus-maankaytto-ja-metsatalous>

Antell, A. (n.d.). *Green Office työkalun käyttöönoton prosessikaavio* [kuva]. WWF. <https://wwf.fi/greenoffice/mika-green-office/>

Astara, O. H. (2014). Culture as the fourth pillar of sustainable development. *Sustainable development, culture, traditions* 2014, 1a, 2a. <http://sdct-journal.com/images/Issues/2015/7.pdf>

Baines, J., Morgan, B. (2004). Sustainability Appraisal: A Social Perspective In Sustainability. *A Review of International Experience and Practice: First Draft of Work in Progress*. International Institute for Environment and Development. <http://pubs.iied.org/pdfs/G02181.pdf>

Ekokompassi. (n.d.-a). *Ekokompassi – jotta kaiken kokoiset organisaatiot voivat tehdä vaikuttavia ympäristötekoja*. <https://ekokompassi.fi/meista/>

Ekokompassi. (n.d.-b). *Ympäristöjärjestelmän rakentaminen – näin se hoituu* <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/rakentaminen/>

Ekokompassi. (n.d.-c). *Ympäristövastuun osa-alueet*. <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/yritysvastuu/>

Ekokompassi. (n.d.-d). *Ekokompassi-logo*. [kuva] https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ekokompassi_logo_cmyk_300dpi/

Ekokompassi. (n.d.-e). *Ekokompassi käsikirja*. Opas. https://ekokompassi.fi/wp-content/uploads/2018/04/Ekokompassi_kasikirja_web.pdf

Federal Office for Spatial Development ARE. (n.d.) 1987: *Brundtland Report*.
<https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un-milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html>

Hellström, E. (2017). Talous on väline. <https://www.sitra.fi/artikkelit/talous-on-valine/>

Juhila, K. (n.d.). Laadullisen tutkimuksen erityispiirteet. Teoksessa Jaana Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen verkkoaineisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Julkunen, H. (4.3.2020). Mittaaminen luo pohjan vaikuttavalle ympäristötyölle. WWF *Asiantuntijablogit*.
<https://wwf.fi/greenoffice/tarina/mittaaminen-luo-pohjan-vaikuttavalle-ymparistotyolle/>

Julkunen, N. (2010). *Green Office- ympäristöjärjestelmän rakentaminen Finlandia- talolle* [opinnäytetyö, Laurea Ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010121718590>

Keino. (2018). *Miksi tehdä kestävä ja innovatiivinen hankinta?* Haettu 15.11.2021 osoitteesta
<https://www.hankintakeino.fi/fi/hankintaosaamisen-kehittaminen/miksi-tehda-kestava-ja-innovatiivinen-hankinta>

Kestavakehitys.fi. (n.d.). *Globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman toimeenpano Suomessa*. <https://kestavakehitys.fi/sitoumus2050>

Kestavakehitys.fi. (2016). *Suomi, jonka haluamme 2050- kestävä kehityksen yhteiskuntasopimus*.
<https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf/d2d827e7-033a-4d2b-9239->

[aed6605a12c4/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf](#)

Kestävän kehityksen toimikunta. (1994). *Kestävä kehitys raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista*. Raportti.

<https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Professori+Pentti+Malaskan+johtaman+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laatima+muistio+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4/28316bb9-f140-4560-bdf0-e6053e5bec16>

Kirkkohallitus. (2012). *Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012*. Suomen ev.lut. kirkkohallituksen julkaisuja 2012:1.

https://evl.fi/documents/1327140/49488564/KH_diplomik%C3%A4sikirja_taitto_11+3.pdf/a1862247-4739-6b58-1e46-c29aae00787f?t=1620279625510

Liikenne- ja viestintäministeriö. (2020). *Liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä-tarvitaan laaja keinovalikoima*. <https://valtioneuvosto.fi/-/liikenteen-paastot-puoleen-2030-menessa-tarvitaan-laaja-keinovalikoima>

Littig, B., Griessler, E. (2005). Social sustainability: A catchword between political pragmatism and social theory. *International Journal of Sustainable Development*, 8(1/2), 65—79.

Motiva. (2021). *Kestävät ja vastuulliset hankinnat*. Haettu 5.8.2021 osoitteesta https://www.motiva.fi/yritykset/kestavat_ja_vastuulliset_hankinnat

Näpärä, L. (2017). Haastattelun lajityypit. *spoken*". <https://spoken.fi/2180/>

Reinikainen, Timonen & Salonen. (2020). *Vastuullisuus mikroyrityksissä (ulottuvuudet, mittaaminen, viestintä)*. Luke. <https://www.grudeproject.eu/wp-content/uploads/2021/03/Grude-Vastuullisuus-ja-sen-raportointi-mikroyrityksissa.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka. (2006). *Avoin haastattelu*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_1.html

SFS. (n.d.). *ISO 14000 ympäristöjohtamisen standardisarja*. Suomen Standardoimisliitto SFS ry. <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittut-standardit/iso-14000-ymparistojohdamisen-standardisarja/>

SFS. (2021). Ympäristöjohtamisen standardisarja. Suomen Standardoimisliitto ry:n esite. 2/2021. Ladattu 24.7.2021 osoitteesta: <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittut-standardit/iso-14000-ymparistojohdamisen-standardisarja/>

Silvennoinen, K. (2020). *Food Waste Amount, Type and Origin in Finland : Focus on Households and Food Services* (Natural resources and bioeconomy studies 53/2020) [väitöskirja Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-014-4>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.-a). *Hiilineutraali kirkko*. <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/hiilineutraali-kirkko>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.-b). *Pisteet ja taulukointi*. <https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja/kirkon-ymparistodiplomi/pisteytys>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.-c). *Kirkon oma ympäristöjärjestelmä*. <https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja/kirkon-ymparistodiplomi/kirkon-oma-ymparistojarjestelma>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.-d). *Kirkon oma ympäristöjärjestelmä*. Kirkon ympäristödiplomi-logo. [kuva]. <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/ymparistodiplomi>

Suomen YK-liitto. (n.d.). *Agenda2030- julistuksen sisältö*. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/agenda2030-julistuksen-sisalto>

SYKE. (2019a). *EMAS-järjestelmä ja sen toteuttaminen*. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johdaminen/EMASin_toteuttaminen

SYKE. (2019b). *EMAS-logo*. [kuva] https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/EMASlogo

Torniainen, A. (2012). *Kestävyys maaseutumatkailussa - piilotettu voimavara*. Nykytila-analyysi kestävästä maaseutumatkailusta Keski-Suomessa, Pirkanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Raportti.

<http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/Raportteja82.pdf>

United Nations. (n.d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development* <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Ulkoministeriö. (n.d.). *Agenda 2030 – Kestävän kehityksen tavoitteet*. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

United Nations. (2018). *Communications materials*.

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/news/communications-material/>

Vastuullinen Suomi. (n.d.). *Ihmiset*. Haettu 5.4.2021 osoitteesta

<https://www.vastuullinensuomi.fi/ihmiset/>

WWF. (n.d.-a). *Mikä Green Office*. Haettu 8.7.2021 osoitteesta

<https://wwf.fi/greenoffice/mika-green-office/>

WWF. (n.d.-b). *Palvelut*. Haettu 9.7.2021 osoitteesta <https://wwf.fi/greenoffice/palvelut/>

WWF. (2015). *Green Office logo*. [kuva].

https://wwf.fi/app/uploads/o/v/e/6o4sqwfc3foi7vwdap6sjah/green-office_logo_guide_2015.pdf

Yk-liitto. (n.d.). *Kestävä kehitys*. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys>

Ympäristöministeriö. (n.d.) *Mitä on kestävä kehitys*. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Ympäristöosaava. (n.d.). Ympäristöosaava ammattilainen. *Opiskeluaineisto puhdistuspalveluala*. Haettu 12.5.2021 osoitteesta

https://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/doc/Opiskeluaineisto_Puhdistuspalveluala_3_2015.pdf

Yrittäjät. (2014). *Ympäristöasiat yritystoiminnassa*. Haettu 15.7.2021 osoitteesta

<https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/yritystoiminnan-abc/ymparistotietoa/ymparistoasiat-yritystoiminnassa-317782>

Yrittäjät. (2021). *Ympäristöjärjestelmät*. Haettu 6.9.2021 osoitteesta

<https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/energia-ymparisto-ja-maankaytto/ymparistotietoa/ymparistojarjestelmat-317911>